

Macron politikai erőfeszítései Franciaország kormányozhatatlanságának megoldására

MACRON POLITIKAI ERŐFESZÍTÉSEI FRANCIAORSZÁG KORMÁNYOZHATATLANSÁGÁNAK MEGOLDÁSÁRA

Fejérdy Gergely, vezető kutató, MKI

A francia parlament fragmentált összetétele és a parlamenti többségi hiánya miatt a kormány többször kényszerült az alkotmányos 49.3-as cikk alkalmazására a költségvetési törvények átvezetésében. Ez a módszer bár rövid távon lehetővé tette a döntéshozatalt, hosszú távon azonban aláásta a stabilitását és növelte a politikai feszültségeket. A belpolitikai válság és a koalíciók átrendeződése új miniszterelnökök kinevezésére kényszerítette az elnököt, akinek eközben rohamosan csökken népszerűsége. Időközben a francia szélsőjobboldal egyre jobban megerősödött, és a március végi, Le Pannel szembeni bírósági ítélet tovább mobilizálhatja a jobboldali szavazókat. Macron elnök eközben aktívabb külpolitikával próbálja kompenzálni a belpolitikai válságokat, de az eddig hat bizalmatlansági szavazást túlélő Bayrou-kormány nem biztos, hogy júniusig hatalmon tud maradni.

Politikai manőverek és instabil kormányzás

Emmanuel Macron elnöknek 2022-ben kezdődő második ciklusától kezdve komoly kihívást jelent a stabil kormányzás biztosítása. Az államfőválasztás után, 2022. június 12-19-én tartott kétfordulós törvényhatósági voksolás eredményeként több mint 52%-os távolmaradás mellett 248 helyet szerzett csak a centrista tábor az 577 fős párizsi nemzetgyűlésben. A Macront támogató pártok koalíciója nem kapta meg az abszolút többséget, a legalább 289 mandátumot. Ez a helyzet folyamatosan aggasztotta az államfőt és köreit, mert nagyívű politikai döntésekhez, reformokhoz szükséges jelentős parlamenti munka csak nehezen volt megvalósítható, egy-egy törvényszöveghez a szükséges támogatás megszerzése folyamatos problémába ütközött. A nemzetgyűlés mellett a francia felsőházban a szenátusban is az ellenzéki erők vannak többségbe, így ez sem segíti az államfő által kívánt politika gyors és hatékony megvalósítását.

2022. május 16-tól egészen 2024 január 9-ig Elisabeth Born vezette kormány próbált helytállni. A költségvetési témához kapcsolódó törvényeket így is csak az alkotmány 49.3-as paragrafusát használva, vagyis a bizalmatlansági indítvány benyújtásának a lehetőségét vállalva, nemzetgyűlési szavazás nélkül tudta átvinni. Összesen 24 alkalommal kényszerült ilyen módon a kormány akaratát keresztül „erőszakolni” a parlamenten. Ezt a számot Michel Rocard 1988-1991 között Mitterrand idejében szárnyalta túl csupán, mert ő 28 alkalommal használta ezt a lehetőséget. Macron elnök és párta számára azonban egyre kínosabb lett ez a helyzet, különösen az európai parlamenti választásokra készülve. Mindeközben az államfő és a miniszterelnök is jelentősen veszített népszerűségéből. 2024 elején Macron 25%-os támogatottságot tudott csak felmutatni. Mindezt figyelembe véve az európai parlamenti választások kampányára készülve új miniszterelnököt nevezett ki a fiatal, mindössze 34 éves, népszerű (40%-os támogatottságú) Gabriel Attalt. Macron ezzel is szeretne volna a francia tár-

sadalomban egyébként egyre inkább elfogadott jobboldali pártot, a Nemzeti Tömörülést és annak fiatal elnökének a lendületét megtörni. A 29 éves Jordan Bardella különösen népszerűsége, amely kampányidőszakban folyamatosan 30% felett volt, különösen is aggasztotta Macront.

Az európai parlamenti választások megerősítették, ami várható volt: a Nemzeti Tömörülés fölényesen megnyerte a választást. A 81 francia mandátumból 30 helyet a jobboldal kapott. A kormánypártokat képviselő Renaissance csak 13 helyet szerzett az Európai Parlamentben. Macron úgy vélte, hogy a vereség oly mértékű, hogy kénytelen új vizet önteni a pohárba, és teljesen váratlanul feloszlatta a nemzetgyűlést 2024. június 9-én. Az előrehozott választások eredménye azonban tovább nehezítették a belpolitikai helyzetet. A második fordulóban ugyanis a voksolási rendszert maximálisan kihasználva és a baloldali ad hoc választási szövetségként megalakult együttműködés a (NUPES) megakadályozta, hogy a Marine Le Pen fémjelezte párt győzzön. A Nemzeti Tömörülés így is a párizsi nemzetgyűlés legnagyobb pártja lett 142 fővel, de a baloldali koalíció négy pártja közösen 193 mandátumot, a Macronhoz köthető kormányerők pedig 166 székot szereztek, így háromosztatúvá tették a francia alsóházat, ami szinte lehetetlenné tette a kormányalakítást. Macront élesen támadták a vakmerő lépéséért az előrehozott választások miatt, népszerűsége is zuhanórepülésbe kezdett.

A nyári olimpiai játékokat kihasználva a francia államfő csak ősszel, szeptember 5-én nevezett ki új kormányfőt: a régi, mérsékelt jobboldali politikust, a nemzetközileg elismert Michel Barniert. Az új miniszterelnök azonban a költségvetési törvénynél hiába próbálta használni 49.3-as paragrafust, bizalmatlansági indítvánnyal megbuktatta a baloldali pártkoalíció és a Nemzeti Tömörülés közösen. A kialakult helyzet komoly problémát jelentett, mert nem lehetett elfogadni a 2025-ös évre vonatkozó költségvetési törvényt. Franciaországban ugyan nem kerülhet sor az Egyesült Államokban ismert ún. „shutdown-ra”, de a 2024-es vonatkozó törvény továbbvitele jelentős számú háztartásnál adóemelési idézett elő. Macron számára tehát égetővé vált, hogy találjon egy új miniszterelnököt, és a lehető leghamarabb fel tudja állítani a kormányt, hogy így a költségvetés kérdése minél hamarabb rendezhessen.

2024. december 13-án végül a centrista François Bayrou kapott kinevezést, aki nyilvánosságra került információk szerint megzsarolta az elnököt, annak érdekében, hogy megkaphassa a tisztséget. Pau városának polgármestere egykori ígéretes elnökjelölt, aki 2017-ben Macron mellé állt, és ezzel segítette a jelenlegi államfőt a hatalomba, kitartó tárgyalásokkal sikeresen tető alá hozta a 2025-ös költségvetési törvényt, amit végérvényesen a parlamenti vegyesbizottság február 17-én szentesített. Ez 2025-ben a GDP 5,4%-os hiányával számol, és a korábbi évhez képest 17,3 milliárd euró kiadás csökkentésével. Jelenleg Franciaország ellen kötelezettség szegési eljárás van a költségvetési hiány évek óta történő be nem tartása miatt.

Bayrou február 3-án a költségvetési törvény egy (a társadalombiztosításról szóló) részét az alkotmány 49.3 paragrafusát használva, vállalva a bizalmatlansági indítványt, erőltette át jogszabályt, minden parlamenti szavazás nélkül. Itt a szocialista párt, kiszakadva a baloldali koalícióból (NUPES) nem támogatta a radikális Jean-Luc Mélenchont és pártját, az Engedetlen Franciaországot, aki azonnal bizalmatlansági indítványt nyújtott be. A magát Új Népfrentként emlegető baloldali csoport (NUPES) valójában ezzel fel is bomlott. Bayrou költségvetési törvény elfogadásával sikeresen vette az első nehezebb akadályt. Ez egyébként annak is köszönhető, hogy a francia társadalom élesen bírálta a pártok öncélú kormánybuktató manővereit, így nem volt célszerű beállni a bizalmatlansági

indítvány mögé.

Bayrou nem kerülte el az éles támadásokat és népszerűsége sem szárnyalt. Már februárban a sajtón keresztül főleg baloldali politikai körökből megpróbálták lejáratni, többek között évtizedekkel korábbra visszanyúló, a miniszterelnök által is jól ismert katolikus bentlakásos iskolában zajló gyermekbántalmazási ügyek kapcsán, de végül ez nem járt sikerrel ellen. A miniszterelnök legalább júniusig történő megőrzése fontos Macronnak, mert korábban nem oszthatja fel a nemzetgyűlést. Legalább egy évnek el kell telni ugyanis, hogy ehhez az eszközhöz folyamodhasson az államfő. Az instabilitás azonban továbbra is fennáll, amíg nincs egyetlen nemzetgyűlési pártnak sem legalább egyszerű többsége. Bayrou ugyan megmenekült a bukástól eddig, de még nyárig sincs teljesen biztos garancia, hogy megtarthatja funkcióját. A belpolitikai kérdések közül olyan kényes témák vannak napirenden, mint a nyugdíjreform, migrációs politika, közbiztonság és kábítószer elleni harc. Bayrou a konzultációkkal próbálja elodázní a konkrét döntést, mert teljesen világos, hogy ezekben a témákban nem lehet, vagy kevés eséllyel lehet abszolút többséget biztosítani.

A belpolitikai instabilitás külpolitikai kompenzálása

Macron elnök is tudatában van a belpolitikai patthelyzettel és saját népszerűtlenségével, ezért elődjeihez hasonlóan külpolitikai aktivitással próbál ebből a kedvezőtlen szituációból kitörni. A céljai között van, hogy legalább a nyárig a jelenlegi kormány hatalmon marad, illetve, hogy ő maga az utolsó mandátumát úgy tölthesse le 2027-ig, hogy ne a legkevésbé megbecsült politikusként vonuljon be a francia elnökök sorába, sőt esetlegesen később (Macron még csak 49 éves) további hazai, vagy nemzetközi közéleti szerepet is könnyedén vállalhasson majd.

A francia államfőnek kapóra jön, hogy a nemzetközi helyzet rendkívüli módon felpezsdült Trump elnök beiktatásával. Washington ukrajnai konfliktust rendezni kívánó politikája, európai vámháborús tervei és az inkább megértő magatartása Moszkva irányában, illetve az Öreg Kontinens védelmének amerikai részről történő garantálásának megszüntetésével kapcsolatos felvetése, mind olyan kérdéskör, amely Párizst arról győzte meg, hogy a jelenleginél veszélyesebb nemzetközi helyzet formálódik, ami konkrét és azonnali cselekvésre ösztönöz. Macron tehát egyszerre belpolitikai, személyes és objektív tényezők miatt 2025. februárjától jelentős nemzetközi aktivitásba kezdett és felszólalásában inkább dramatizálva a valós helyzetet, egyfajta felelős vezető képében tetszeleg.

A francia elnök mindenekelőtt Európa és ezen belül leginkább Franciaország biztonságának kérdését helyezte a középpontba. Macron és a franciák többsége (76%) meg van arról győződve, hogy Oroszország ukrajnai háborúja tovább terjedhet. A francia vezetés számos jelből (orosz hibrid háborús cselekményeik, kibertámadások, tengeralattjárók és vadászgépekkel történő megfélemlítés, afrikai érdekeltségeik elleni frontális támadás, propagandahadjárat alapján) úgy látja, hogy Oroszország fenyegetően lép fel Európával szemben, és ha az amerikai védelem megszűnne, vagy jelentősen redukálódna, az Európa országai jelentős veszélynek lennének kitéve, akár már középtávon. Macron, ezért gyors és hatékony fegyverkezést kíván előmozdítani, illetve nem szeretné, hogy Oroszország esetlegesen Ukrajnát elfoglalva közelebb kerüljön Európához. A cél az elrettentés és nem a háborús eszkaláció szítása.

Macron tudatában van annak, hogy Franciaország és Európa megfelelő felfegyverzése éveket vehet igénybe, és főleg, óriási anyagi erőfeszítéssel is jár. Párizs a hitelfelvételben elsősorban az unióra támaszkodna, illetve, a megfelelő formában a magán befektetői kört is bevonná a felfegyverzés finanszírozásába. A franciák legkedveltebb megtakarítása, az ún. „Livret A”, 440 milliárd euró összeget jelent, ami jelenleg szociális lakhatást és környezetvédelmi célokra fordítják leginkább. A kormány ezt szeretné védelmi ipar céljaira fordítani, illetve létre kíván hozni egy külön befektetési lehetőséget védelmi célokkal. A lakossági megtakarítások egyébként Franciaország esetében elérik a 6 ezermilliárd eurót, így nem csak az államilag garantált befektetések lehetnek ebből a szempontból érdekesek. Felmérések szerint a franciák 60% hajlandó más kiadások helyett a védelmi célra szánt összegek növelésére. A politikai pártok túlnyomó többsége is támogatja a tervet. Franciaország jelenleg a GDP 2,06%-át fordítja katonai célokra, és szeretné elérni, hogy a GDP 3-3,4%-ig nőjön ez a kiadás, akár már 3-4 éven belül. Ez nagyjából száz milliárd euró előteremtését kívánja, a jelenlegi alig 50 milliárd euróval szemben. Párizs a védelmi eszközök területén mindenképpen szeretne nagyobb távolságot tartani az Egyesült Államoktól, és elsősorban európai, egymással kompatibilis fegyverek gyártását támogatná. A régóta hangoztatott stratégiai autonómia itt is visszaköszön a francia politikában. Természetesen, Franciaország ebből gazdaságilag is profitálni kíván, ami az egyébként az ország morózus kilátásait is javíthatná és innovációt is megerősítené.

2025. március 5-én elmondott, néha túlzásokat sem kerülő televíziós beszédében Macron a háborús gazdaságra való átállás lehetőségét sem zárta ki, és Bayrou miniszterelnök kormányát felkérte, hogy készítsen egy, ehhez az új nemzetközi helyzethez illeszkedő, költségvetési programot. A francia gazdasági miniszter és a honvédelmi tárca vezetője március 20-án fogja várhatóan bejelenteni ezirányú elképzeléseit. Macron minden bizonnyal a fegyverkezési kiadásokra hivatkozva a költségvetési fegyelmet és a nyugdíjreformot háttérbe fogja szorítani, mert ezzel egyben a belpolitikai stabilitást is jobban biztosítottak látja, legalább júniusig. A Nyugdíjpolitikai Tanács elnöke, Gilbert Cette, március 5-i kijelentése, miszerint a háborús gazdaság tárgyalanná tenné a 64 éves korhatárról szóló vitákat, némiképpen ezt a tendenciát vetíti előre. Többen meg is kongatták a vészharangot.

A pártok többsége, leszámítva a szélsőbaloldali Lázadó Franciaországot, főbb vonalakban követik Macron fegyverező és Ukrajnát támogató politikáját. Ezt annál is inkább teszik, mert a lakosság többsége, 77%-a a hadikiadások növekedésével egyetért, és 64% pedig Kijev támogatását is megalapozottnak tartja. A Nemzeti Tömörülés elnöke, Jordan Bardella március 10-én az orosz fenyegetés súlyosságát ecsetelte beszédében, aláhúzva többek között a Fekete-tengeren történő akciókat, míg Marine Le Pen, nem tagadva a veszélyt és elítélve Trump döntését az ukránok támogatásának megvonása kapcsán, arra hívta fel a figyelmet a március 7-én a Le Figaro-ban megjelent hosszú interjújában, hogy Moszkvánál még súlyosabb fenyegetés az iszlamista terrorizmus Franciaországban. Nem véletlen egyébként, hogy a terrorizmus témakörére tette a hangsúlyt Marine Le Pen. A múlt ősz óta ugyanis fokozottan célkeresztbe kerültek a korábban kiutasított, de még mindig Franciaországban tartózkodó bevándorlók, különösen azok, akik szélsőséges iszlamista irányzathoz is köthetőek, illetve francia állampolgárok elleni bűncselekmények elkövetésére buzdítják a muzulmán követőiket. Ez a kérdés annál is inkább súlyos problémát vet fel, mert számosan vannak köztük algériai állampolgárok, akiket az Algír és Párizs közötti rendkívül feszült viszony miatt nem hajlandó visszavenni a kibocsátó ország. Franciaországból a kitoloncolásuk szinte lehetetlenné vált. A szigorúbb és a törvényeket betartani kívánó, ősz óta regnáló belügyminiszter, Bruno Retailleau keményen próbál fellépni ezzel a gyakorlattal szemben, ami egyre népszerűbbé teszi jobboldali körökben. Ugyanakkor Marine

Le Pen nem szeretné, hogy a francia Republikánus párt vezető politikusának sikerülne a Nemzeti Tömörülés erős 30% feletti támogatottságát megingatni.

Macron törekvése Franciaország kormányozhatóságának megőrzésére tehát annál is inkább nehéz feladat, mert Bayrou esetleges kényszerű távozása után, ami legkésőbb idén ősszel, a 2026-os költségvetési vitáknál komolyan felmerülhet, semmi garancia nincsen még, ha akár előrehozott választásra is kerül sor, hogy egy egyértelmű többséget felmutató politikai erő tudná átvenni a hatalmat. Marine Le Pen pártja jelenleg a legerősebb, de a március 31-i bírósági döntés értelmében nem indulhat majd az elnökválasztáson. Jordan Bardella, jelenlegipártelnök ettől még vállalhatná a miniszterelnöki széket, de az utóbbi időben megerősödőben van a régi Sarkozy párt, azon belül is Bruno Retailleau, ami akár azt is eredményezheti, hogy csökkenésnek indul a Nemzeti Tömörülés szavazó bázisa. A francia mérsékelt jobboldal aligha fog viszont megfelelő mennyiségű szavazatot összegyűjteni, miközben a baloldal is egyre megosztottabb, illetve a Macronhoz köthető pártformációkból egyre nagyobb a kiábrándulás. A francia államfő egyébként hátrahagyva saját politikai támogatóit, látványosan egyre inkább a jobbközép mögé sorol, amely akár erősítheti is a Republikánus pártot. Az egykori Sarkozyhez köthető politikai formáció számára ez egyszerre lehetőség és egyszerre akadály is lehet, mert támogatókat elsősorban azzal lehet nyerni, ha valaki Macronnal szemben áll.

A francia politikusok nagy többsége részben a 2026 májusában esedékes önkormányzati választásokra, (leginkább mint tesztre) és a 2027 tavaszán esedékes elnökválasztásokra készül. Ebben a küzdelemben Macron elnök számára, aki már nem indulhat újabb mandátumért, a belpolitikai a stabilitás megtartása egyre nehezebb feladat, ezért többek között megpróbálja az orosz fenyegetést is felhasználni ennek elérésre. A franciák minél inkább a geopolitikai helyzettel, az ország védelmével vannak elfoglalva, annál hosszabban megőrizhetőnek látszik egyfajta stabilitás Franciaországban, de ez valójában a főbb hétköznapiakban is érzékelt problémákról csak ideig óráig tudja elterelni a figyelmet. A háborús veszély túlzott hangoztatása is visszaüthet, legalábbis több egykori miniszter, köztük François Fillon, a geopolitikával foglalkozó Pierre Lellouche vagy a volt hadügyminiszter Hervé Morin is erre figyelmeztettek az elmúlt napokban.